

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ

Το 19ο αιώνα στα Επτάνησα έδρασαν σημαντικοί λογοτέχνες, κυρίως στη Ζάκυνθο και την Κέρκυρα, οι περισσότεροι γύρω από τον εθνικό ποιητή Διονύσιο Σολωμό. Με το ποιητικό έργο τους ο Σολωμός και ο Ανδρέας Κάλβος, ο οποίος δεν επηρεάστηκε από το Σολωμό, ανανέωσαν την ελληνική ποίηση, εκφράζοντας το αναγεννητικό πνεύμα των χρόνων της επανάστασης και των πρώτων μετεπαναστατικών δεκαετιών και ανοίγοντας το δρόμο για τη στενή επαφή της νεότερης ελληνικής ποίησης με την ευρωπαϊκή λογοτεχνία (ιδίως την ιταλική).

Χαράλαμπος Παχής, Πρωτομαγιά στην Κέρκυρα (λεπτομέρεια)

Η τεχνοτροπία της επτανησιακής ποίησης διακρίνεται από την επίδραση του νεοκλασικισμού και του ρομαντισμού. Το κύριο αισθητικό αίτημα του κλασικισμού (17ος-18ος αι.) ήταν η σύνδεση της νεότερης ευρωπαϊκής λογοτεχνίας με τα πρότυπα και τις αξίες της κλασικής λογοτεχνίας. Αντίθετα, ο ρομαντισμός (πρώτο μισό του 19ου αι.) γενικά βασίστηκε στη ρήξη με το κλασικιστικό ιδεώδες, προβάλλοντας την ανάγκη απελευθέρωσης της φαντασίας και του συναισθήματος.

Οι περισσότεροι Επτανήσιοι ποιητές έγραψαν το έργο τους στη δημοτική, ακολουθώντας το γλωσσικό παράδειγμα του Σολωμού (η πιο σημαντική εξαίρεση ποιητή που έγραψε σε λόγια γλώσσα είναι του Ανδρέα Κάλβου). Με τη σολωμική εκδοχή της ποιητικής γλώσσας, αναπτύχθηκε μια ομοίμορφη δημοτική, αποκαθαρωμένη από τα τοπικιστικά στοιχεία, η οποία δεν αποκλίνει από το λεξιλόγιο και τη μορφολογία της λαϊκής γλώσσας, αλλά και δεν αρνείται τον πλουτισμό της με επιλεγμένα στοιχεία της λόγιας γλώσσας. Λόγω της αισθητικής ποιότητας αλλά και της γλωσσικής οικειότητάς τους πολλά από τα επτανησιακά ποιητικά κείμενα κερδίζουν το ενδιαφέρον και συγκινούν το σημερινό αναγνώστη.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

Εις Πάργαν

Στις έξι πρώτες στροφές από την ωδή «Εις Πάργαν», που έγραψε ο Κάλβος με αφορμή την παράδοση της Πάργας (βλ. και το ομώνυμο δημοτικό τραγούδι), περιέχονται τα βασικά γνωρίσματα της καλβικής ποίησης: θέμα εμπνευσμένο από τους εθνικούς αγώνες, υψηλός τόνος, κλασική αισθητική, αρχαιοπρεπής γλώσσα και ρητορικά σχήματα. Η ωδή περιέχεται στη συλλογή Λύρα (1824) και ανθολογείται εδώ με την πρωτότυπη ορθογραφική της μορφή.

α'
Λοβαρόν, υψηλόν
δώσε τόνον, ω Λύρα·
λάβε αστραπήν, και ήθος
λάβε νοός, υμνούμεν
ένδοξον έργον.

β'
Διαπρεπή οι αθάνατοι*
έδωσαν των ανθρώπων
και ατίμητα δώρα·
αγάπην, αρετήν,
εύσπλαγχνον στήθος.*

γ'
Αλλά και φρενών πτέρωμα*
όπως, όταν η τύχη
εις τα κρημνά του βίου*
της αμάξης πλαγίαν
την ορμίν φέρη·

* οι αθάνατοι: οι θεοί * εύσπλαγχνον στήθος: ευσπλαχνία, πραότητα * φρενών πτέρωμα: υψηλό φρόνημα, φιλελευθερισμός * κρημνά του βίου: οι δυσκολίες της ζωής (μεταφορικά)

δ'

Ἡμεῖς, ὡς τὰς κλαγγάς*
εἰς τὰ σύννεφα ἀφίνει
ὁ μέγας αετός
καὶ εἰς τὰ βαθέα λαγκάδια
αφρούς καὶ βράχους·

ε'

Ὁμοίως υπερπετάξαντες,*
μακρὰν ὀπίσω ἰδόμεν
τὴν οργὴν τῶν τροχῶν
ἀπὸ τυφλᾶς ἠνίας*
διασυρομένων.*

ς'

Ὡς ἀγλαά* τοσαύτα
δῶρα δοξολογούνται,
ἀλλὰ πολὺ ἀγλαότερον
ὁ νοῦς οποῦ ἀποφεύγει
τὴν δουλωσύνην.

ω

Α. Κάλβος, *Ωδαί, Έκαρος*

* **κλαγγαί**: κραυγές αετού * **υπερπετάξαντες**: πετώντας ψηλά * **ἠνία**: χαλινάρια * **διασυρόμενα**: παρα-
συρμένα * **αγλαά**: λαμπρά

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Ποιο θεωρεί ο ποιητής πολυτιμότερο από τα δώρα που έδωσαν οι θεοί στους ανθρώπους; Αιτιολογήστε την εκτίμησή του.
- 2 Βρείτε την παρομοίωση και αναφερθείτε: α) στα τρία χρονικά στάδια που περιγράφει, β) στις εικόνες που τη συνθέτουν, γ) στη σημασία της.
- 3 Ποιο πρόσωπο χρησιμοποιεί ο ποιητής και γιατί;

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- ◆ Χωριστείτε σε ομάδες και ερευνήστε ποια δώρα έδωσε ο θεός στον άνθρωπο, σύμφωνα με την αρχαία μυθολογία, το χριστιανισμό ή όποια άλλη θρησκευτική παράδοση γνωρίζετε. Πώς μπορεί να χρησιμοποιήσει ο άνθρωπος αυτά τα δώρα;

Διονύσιος Τσόκος, *Η φυγή από την Πάργα*

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

Ελεύθεροι Πολιορκημένοι

Στο πρώτο απόσπασμα από το Β' Σχεδιάσμα της ποιητικής σύνθεσης του Διονύσιου Σολωμού Ελεύθεροι Πολιορκημένοι αποτυπώνεται η τραγική κατάσταση των κατοίκων και των υπερασπιστών του Μεσολογγίου, που υποφέρουν από την πείνα και την έλλειψη πολεμοφοδίων. Στο δεύτερο απόσπασμα, που υμνεί τη χαρά της φύσης τον Απρίλη, οι άνθρωποι απουσιάζουν. Στον τελευταίο μόνο στίχο δηλώνεται η δραματική αντίθεση ανάμεσα στην απόφαση των Μεσολογγιτών να θυσιαστούν και στην οργιαστική χαρά της ζωής, που κορυφώνεται δίπλα τους.

I

Άκρα του τάφου σιωπή στον κάμπο βασιλεύει
λαλεί πουλί, παίρνει σπυρί,* κι η μάνα το ζηλεύει.
Τα μάτια η πείνα εμαύρισε· στα μάτια η μάνα μνέει*
στέκει ο Σουλιώτης ο καλός παράμερα και κλαίει:
«Έρμο τουφέκι σκοτεινό, τι σ' έχω 'γώ στο χέρι;
οπού συ μου 'γινες βαρύ κι ο Αγαρηνός* το ξέρει».

II

Ο Απρίλης με τον Έρωτα χορεύουν και γελούνε,
κι όσ' άνθια βγαίνουν και καρποί τόσ' άρματα σε κλειούνε.*

.....
Λευκό βουνάκι πρόβατα κινούμενο βελάζει,
και μες στη θάλασσα βαθιά ξαναπετιέται πάλι,
π' ολονυχτίς εσύμιξε* με τ' ουρανού τα κάλλη.
Και μες στις λίμνης τα νερά, όπ' έφθασε μ' ασπούδα,*
έπαιξε με τον ίσκιο της γαλάζια πεταλούδα,
που ευώδιασε τον ύπνο της μέσα στον άγριο κρίνο·
το σκουληκάκι βρίσκεται σ' ώρα γλυκιά κι εκείνο.
Μάγεμα η φύσις κι όνειρο στην ομορφιά και χάρη

* σπυρί: σπόρος * μνέει: ορκίζεται * Αγαρηνός: μωαμεθανός * κλειούνε: κλείνουν, περικυκλώνουν * εσύμιξε: έσιμιξε, ένωσε * μ' ασπούδα: με σπουδή, με βιασύνη

η μαύρη πέτρα ολόχρυση και το ξερό χορτάρι.
Με χίλιες βρούσες χύνεται, με χίλιες γλώσσες κρένει: *
«Όποιος πεθάνει σήμερα χίλιες φορές πεθαίνει».

Ω

Δ. Σολωμός, *Ποήματα και πεζά*, Στιγμή

* κρένει: μιλάει

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Με ποια εκφραστικά μέσα δείχνει ο ποιητής τη δραματική κατάσταση στο πολιορκημένο Μεσολόγγι;
- 2 Στους δύο από τους έξι στίχους του αποσπάσματος ο ποιητής αναφέρεται στη μάνα. Γιατί επιλέγει και πώς αντιμετωπίζει αυτό το πρόσωπο ο ποιητής;
- 3 Ποιο παράπονο εκφράζουν τα λόγια και τα δάκρυα του Σουλιώτη; Ποια συναισθήματα σας δημιουργεί αυτή η εικόνα του πολεμιστή;
- 4 Στο δεύτερο απόσπασμα κυριαρχεί η δραματική αντίθεση ανάμεσα στη φύση και στον άνθρωπο. Τι δηλώνει η αντίθεση αυτή και πώς τη βιώνουν οι πολιορκημένοι του Μεσολογγίου;
- 5 Ποια στοιχεία της φύσης προβάλλονται και με ποια εκφραστικά μέσα τα παρουσιάζει ο ποιητής;
- 6 Ποιος εκφέρει τον τελευταίο στίχο «Όποιος πεθάνει σήμερα χίλιες φορές πεθαίνει»; Ποιο νόημα αποκτά αυτή η φωνή για τους πολιορκημένους;

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- ◆ Σε συνεργασία με τον καθηγητή της Ιστορίας, βρείτε ιστορικές πηγές με θέμα την κατάσταση που επικρατούσε στο Μεσολόγγι την εποχή της δεύτερης πολιορκίας του. Αναζητήστε επίσης αντιστοιχίες με τη δοκιμασία και την ψυχολογία των *Ελεύθερων Πολιορκημένων* του Σολωμού.
- ◆ Ακούστε μελοποιημένα αποσπάσματα από τους *Ελεύθερους Πολιορκημένους*. Συζητήστε με τον καθηγητή της Μουσικής σχετικά με τη μουσική απόδοση του ποιήματος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

Ο Δήμος και το καριοφίλι του

Το ποίημα αυτό του Βαλαωρίτη αναφέρεται στη γνωστή από τα κλέφτικα δημοτικά τραγούδια συντροφική σχέση του πολεμιστή με τη φύση και το όπλο του. Ο Δήμος προαισθάνεται το τέλος του και ανακοινώνει στα παλικάρια του τις τελευταίες του επιθυμίες. Το ποίημα ανήκει στη συλλογή Μνημόσυνα (1857).

Έγερσα, μωρές παιδιά. Πενήντα χρόνους κλέφτης
τον ύπνο δεν εχόρτασα, και τώρ' αποσταμένος*
θέλω να πάω να κοιμηθώ. Εστέρεψ' η καρδιά μου.
Βρύση το αίμα το 'χυσα, σταλαματιά δε μένει.

Θέλω να πάω να κοιμηθώ. Κόψτε κλαρί απ' το λόγγο,*
να 'ναι χλωρό και δροσερό, να 'ναι ανθούς γεμάτο,
και στρώστε το κρεβάτι μου και βάλτε με να πέσω.

Ποιος ξέρει απ' το μνήμα μου τι δένδρο θα φυτρώσει!
Κι αν ξεφυτρώσει πλάτανος, στον ίσκιο του αποκάτω
θα 'ρχονται τα κλεφτόπουλα τ' άρματα να κρεμάνε,
να τραγουδούν τα νιάτα μου και την παλικαριά μου.
Κι αν κυπαρίσσι όμορφο και μαυροφορεμένο,
θα 'ρχονται τα κλεφτόπουλα τα μήλα του να παίρνουν,
να πλένουν τες λαβωματιές, το Δήμο να σχωράνε.

Έφαγ' η φλόγα τ' άρματα, οι χρόνοι την ανδρεία μου.
Έρθε κι εμένα η ώρα μου. Παιδιά μου, μη με κλάψτε.
Τ' ανδρειωμένου ο θάνατος δίνει ζωή στη νιότη.
Σταθείτ' εδώ τριγύρω μου, σταθείτ' εδώ σιμά μου,
τα μάτια να μου κλείσετε, να πάρτε την ευχή μου.

* αποσταμένος: κουρασμένος * λόγγος: δάσος με πυκνούς θάμνους

Κι έν' από σας, το νιότερο, ας ανεβεί τη ράχη,
ας πάρει το τουφέκι μου, τ' άξο μου καριοφίλι,
κι ας μου το ρίξει τρεις φορές και τρεις φορές ας σκούξει:*

«Ο γερο-Δήμος πέθανε, ο γερο-Δήμος πάει».

Θ' αναστενάξ' η λαγκαδιά, θα να βογκήξει ο βράχος,
θα βαργομήσουν* τα στοιχειά, οι βρούσες θα θολώσουν
και τ' αγεράκι του βουνού, οπού περνά δροσάτο,
θα ξεψυχήσει, θα σβηστεί, θα ρίξει τα φτερά του,
για να μην πάρει τη βοή άθελα και τη φέρει
και τηνε μάθει ο Όλυμπος και την ακούσει ο Πίνδος
και λιώσουνε τα χιόνια τους και ξεραθούν οι λόγγοι.

Τρέχα, παιδί μου, γλήγορα, τρέχα ψηλά στη ράχη
και ρίξε το τουφέκι μου. Στον ύπνο μου επάνω
θέλω για ύστερη φορά ν' ακούσω τη βοή του.

Έτρεξε το κλεφτόπουλο, σαν να 'τανε ζαρκάδι,
ψηλά στη ράχη του βουνού και τρεις φορές φωνάζει:
«Ο γερο-Δήμος πέθανε, ο γερο-Δήμος πάει».

Κι εκεί που αντιβοούσανε οι βράχοι, τα λαγκαδιά,
ρίχνει την πρώτη τουφεκιά, κι έπειτα δευτερώνει.
Στην τρίτη, και την ύστερη, τ' άξο το καριοφίλι
βροντά, μουγκρίζει σαν θεριό, τα σωθικά του ανοίγει,
φεύγει απ' τα χέρια, σέρνεται στο χώμα λαβωμένο,
πέφτει απ' του βράχου τον γκρεμό, χάνεται, πάει, πάει.

Άκουσ' ο Δήμος τη βοή μες στον βαθύ τον ύπνο·
τ' αγνό του χείλι εγέλασε, εσταύρωσε τα χέρια...
Ο γερο-Δήμος πέθανε, ο γερο-Δήμος πάει.

Τ' ανδρειωμένου η ψυχή, του φοβερού του κλέφτη,
με τη βοή του τουφεκιού στα σύγνεφ' απαντιέται,
αδερφικά αγκαλιάζονται, χάνονται, σβηώνται,* πάνε.

Α. Βαλαωρίτης, *Πούματα και πεζά*, Έκαρος

* **ας σκούξει:** ας φωνάξει δυνατά * **θα βαργομήσουν:** θα βαρυνγομήσουν, θα δυσφορήσουν * **σβηώνται:** σβήνουν

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Πώς περιγράφει ο Δήμος τη ζωή του και γιατί επιθυμεί το θάνατό του;
- 2 Σε ποια σημεία του κειμένου διαφαίνεται η στενή σχέση του πολεμιστή με το τουφέκι του; Αιτιολογήστε τη σχέση αυτή.
- 3 Σχολιάστε το στίχο «Τ' ανδρειωμένου ο θάνατος δίνει ζωή στη νιότη», συσχετίζοντας τη σημασία του με την επιθυμία του Δήμου να μείνει το τουφέκι του στο νεότερο κλεφτόπουλο.
- 4 Βρείτε μορφολογικές και σημασιολογικές απηχήσεις από το δημοτικό τραγούδι.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- ◆ Σε συνεργασία με τον καθηγητή των Καλλιτεχνικών, βρείτε έργα που απεικονίζουν πολεμιστές με τα όπλα τους, συλλέξτε εικονογραφικό υλικό και οργανώστε στην τάξη σας μια έκθεση.

Θεόδωρος Βρυζάκης,
Το καραούλι (λεπτομέρεια)

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

Ο κακός μαθητής

Η περιγραφή ανθρώπων τύπων ανήκει στο γνωστό από τον 4ο αι. π.Χ. λογοτεχνικό είδος «χαρακτήρες». Ο Λασκαράτος άρχισε τη συγγραφή του αυτή γύρω στα 1880 και το 1886 εξέδωσε στην Κεφαλλονιά συγκεντρωμένους τους χαρακτήρες του με τον τίτλο Ιδού ο άνθρωπος. Στο βιβλίο αυτό συνεξετάζονται 126 ανθρωπίνι τύποι-χαρακτήρες, τους οποίους δημιούργησε ο Λασκαράτος, παρατηρώντας με σατιρική διάθεση τα ήθη και τις αντιλήψεις των συμπατριωτών του.

Ξιρώ τον μαθητήν του Πανεπιστημίου. Τούτος υποθέτεται ενήλικος, και θαν έχει ακολούθως άλλη γνώση, άλλη διαγωγή. Εννοώ δε τον μαθητήν των κατωτέρων εχπαιδευτηρίων.

Τούτος, ως επί το πλείστον, δεν εννοεί και δεν εχτιμά την αξίαν της μαθήσεως. Πηγαίνει στο σχολείον, επειδή εσυνήθισε έως από νήπιο να πηγαίνει· επειδή οι γονεείς του τότε θέλουνε να εξακολουθεί να πηγαίνει, και επειδή βλέπει που και τ' άλλα παιδιά πηγαίνουνε· αλλά στο σχολείον του γυρεύει κάθε άλλο, παρά να μάθει.

Η κλάση* δι' αυτόν είναι ένα είδος συνεταιρισμού, όπου εντός ολίγου και αυτός συνεταιρίζεται.* Και επειδή σ' εκείνην την ηλικία τα αισθήματα και τα φρονήματα λίγο διαφέρουν μεταξύ των συμμαθητών, δεν θ' αργήσουνε συμφωνούντες να εύρουνε πως οι εορτές, και κάθε άλλο που ελευθερώνει από την αηδία του μαθήματος, είναι ευτύχημα, και να συνομόνονται,* διά να υποχρεώνουνε τους καθηγητάς να εορτάζουνε.

Δεν φθάνει. Εντός του σχολαστικού* χρόνου τα εχπαιδευτήρια έχουνε διακοπές, κάποτε από πολλές ημέρες, και το καλοκαίρι μίαν από μήνες. Ο δε τοιούτος μαθητής, σ' όλες όσες διακοπές, δεν ανοίγει ποτέ βιβλίο.

Παρομοίως όταν ξημερώνει εορτή, δεν πιάνει μήτε τότε βιβλίο. Και πραγματικώς, τι νόημα ήθελ' έχει η σπουδή του εκείνην την βραδιά, αφού σκοπός της σπουδής του δεν είναι η προκοπή του, αλλά το να μπορέσει να πει το μάθημα, και μάθημα την ακόλουθην ημέρα δεν είναι;

* κλάση: τάξη * συνεταιρίζεται: συνεργάζεται με άλλους * συνομόνονται: συνωμοτούν * σχολαστικός: σχολικός, ιδιωματική λέξη

Γεώργιος Ιακωβίδης, Παιδική συνναλία

Επειδή δε, πηγαίνοντας εις το σχολείον, μόνος του σκοπός είναι να πει το μάθημα και αν δυνατόν να περάσει, κάθε απάτη προς τον καθηγητήν του είναι χρήσιμη, και τη μεταχειρίζεται προθύμως.

Εις δε τες προετοιμασίες του διά τες εξετάσεις της χρονιάς, ο κακός μαθητής, αντί να βαλθεί να συνάξει με τον νουν του όλες τες γνώσεις, οπού εις τον σχολαστικόν χρόνον απόκτησε, και ναν τες οικειοποιήσει στον εαυτόν του διά της επανειλημμένης μελέτης, ετοιμάζει μόνον καλά κακά τα μέρη εκείνα, που σε κάθε βιβλίο νομίζει πιθανόν να εξετασθεί· και καλεί διά την στιγμήν της εξετάσεως μαθητάδες φίλους του, οι οποίοι στεκόμενοι οπίσωθέ του τον βοηθούν κρυφά στες απόκρισεις.

Με τούτον τον τρόπον ο τοιούτος μαθητής ελπίζει να περάσει. Αν δε αποτύχει,... οι καθηγηταί τον αδικήσανε!

Αλλ' ο τοιούτος μαθητής αξαίνει* αμαθής. Και όταν εις ανδρικήν ηλικίαν, είναι

* **αξαίνει:** μεγαλώνει

ανίκανος και ανάξιος διά κάθε εργασία. Συγκαταλογίζεται* με τους χυδαίους* και δεν έχει να προσμείνει παρά την αψηφισίαν* των συμπολιτών του.

☞

Α. Λασκαράτος, *Ιδού ο άνθρωπος*, Ερμής

* **συγκαταλογίζεται**: συναριθμείται * **χυδαίοι**: εδώ οι αγράμματοι, ανυπόληπτοι * **αψηφισία**: περιφρόνηση, ανυποληψία

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Πώς αντιμετωπίζει το σχολείο ο κακός μαθητής και πώς αντιλαμβάνεται τη μαθητική ιδιότητά του;
- 2 Με ποιους τρόπους ο κακός μαθητής προσπαθεί να ξεγελάσει τους καθηγητές και να «περάσει» τις εξετάσεις;
- 3 Ποιες συνέπειες θεωρεί ο Λασκαράτος ότι έχει η ελλιπής παιδεία για το μαθητή;
- 4 Εντοπίστε τα σημεία του κειμένου στα οποία φαίνεται ο σατιρικός χαρακτήρας του και αιτιολογήστε την απάντησή σας.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- ◆ Γράψτε ένα σύντομο κείμενο με σκοπό να περιγράψετε τη γενική εικόνα της τάξης σας σχετικά με την επίδοση και τη συμπεριφορά των μαθητών.

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ ΜΑΒΙΛΗΣ

Λήθη

Το ποίημα είναι σονέτο και δημοσιεύτηκε το 1899. Ο Μαβίλης καλοτυγχίζει τους νεκρούς, γιατί έχουν πιει το νερό της λησμονιάς και δε θυμούνται τα βάσανα της επίγειας ζωής. Παράλληλα τους συγκρίνει με τους ζωντανούς που υποφέρουν, επειδή δεν μπορούν να λησμονήσουν τα αγαπημένα τους πρόσωπα.

*Κ*αλότυχοι οι νεκροί, που λησμονάνε
την πίκρα της ζωής. Όντας βυθίσει
ο ήλιος και το σούρουπο* ακλουθήσει,
μην τους κλαις, ο καημός σου όσος και να 'ναι!

Τέτοιαν ώρα οι ψυχές διψούν και πάνε
στης Λησμονιάς την κρουσταλλένια βρύση·
μα βούρκος* το νεράκι θα μαυρίσει,
α στάξει γι' αυτές δάκρυ, όθε αγαπάνε.

Κι αν πιουν θολό νερό, ξαναθυμούνται,
διαβαίνοντας λιβάδι' απ' ασφοδίλι,*
πόνους παλιούς, που μέσα τους κοιμούνται.

Α δεν μπορείς παρά να κλαις το δείλι,*
τους ζωντανούς τα μάτια σου ας θρηγήσουν·
θέλουν – μα δε βολεί* να λησμονήσουν.

Λ. Μαβίλης, *Τα ποιήματα*,
Τόρμα Κώστα και Ελένης Ουράνη

* **σούρουπο**: λυκόφως, δύση του ήλιου * **βούρκος**: στάσιμο νερό * **λιβάδι' απ' ασφοδίλι**: μυθολογικός τόπος, όπου ηρεμούν οι νεκροί * **δείλι**: δειλινό * **δε βολεί**: δεν μπορούν

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1 Γιατί καλοτυχίζει τους νεκρούς ο ποιητής, ενώ θεωρεί αξιοθρήνητους τους ζωντανούς;
- 2 Ποια μυθολογικά στοιχεία και λαϊκές δοξασίες για τους νεκρούς και τον Κάτω Κόσμο συναντάμε στο ποίημα;
- 3 Ποια αφηγηματικά πρόσωπα χρησιμοποιεί ο ποιητής, όταν αναφέρεται στους νεκρούς και στους ζωντανούς; Σε ποια από τις δύο κατηγορίες δίνει περισσότερη έμφαση και γιατί;
- 4 Βρείτε τους υποθετικούς λόγους του κειμένου και εξηγήστε το περιεχόμενό τους.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

- ◆ Βρείτε στοιχεία για τη ζωτική σημασία του νερού (Βιολογία, Γεωγραφία) και αναζητήστε διάφορους συμβολισμούς του (μύθους, λαϊκές παραδόσεις, λογοτεχνικά κείμενα). Ποιες από τις παραπάνω χρήσεις του νερού πιστεύετε ότι συνδέονται περισσότερο με την ειδική σημασία που αποκτά το νερό της λησμονιάς στο ποίημα του Μαβίλη;

Μάριος Σπηλιόπουλος, *Μνήμης φυλάκιο*